WYROK TRYBUNAŁU (wielka izba)

z dnia 26 czerwca 2007 r.*

W sprawie C-305/05

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 234 WE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Cour d'arbitrage, obecnie Cour constitutionnelle (Belgia), postanowieniem z dnia 13 lipca 2005 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 29 lipca 2005 r., w postępowaniu:

Ordre des barreaux francophones et germanophone,

Ordre français des avocats du barreau de Bruxelles,

Ordre des barreaux flamands,

Ordre néerlandais des avocats du barreau de Bruxelles,

przeciwko

Conseil des ministres,

* Język postępowania: francuski.

przy udziale:

Conseil des barreaux de l'Union européenne,

Ordre des avocats du barreau de Liège,

TRYBUNAŁ (wielka izba),

w składzie: V. Skouris, prezes, P. Jann, C.W.A. Timmermans, A. Rosas, K. Lenaerts, E. Juhász (sprawozdawca) i J. Klučka, prezesi izb, J.N. Cunha Rodrigues, R. Silva de Lapuerta, K. Schiemann, A. Borg Barthet, M. Ilešič i J. Malenovský, sędziowie,

rzecznik generalny: M. Poiares Maduro,
sekretarz: M.A. Gaudissart, dyrektor działu,

uwzględniając procedurę pisemną i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 12 września 2006 r.,

rozważywszy uwagi przedstawione:

— w imieniu Ordre des barreaux francophones oraz germanophone oraz Ordre français des avocats du barreau de Bruxelles przez F. Tulkensa oraz V. Osta, avocats,

— w imieniu Ordre des barreaux flamands oraz Ordre néerlandais des avocats du barreau de Bruxelles przez M. Stormego, avocat,

— w imieniu Conseil des barreaux de l'Union européenne przez M. Mahieu, avocat,

— w imieniu Ordre des avocats du barreau de Liège przez E. Lemmensa, avocat,

— w imieniu rządu belgijskiego przez M. Wimmera, działającego w charakterze pełnomocnika oraz przez L. Swartenbroux, avocat,

— w imieniu rządu włoskiego przez I.M. Braguglia, działającego w charakterze pełnomocnika oraz przez P. Gentiliego, avvocato dello Stato,

— w imieniu rządu cypryjskiego przez E. Rossidou-Papakyriakou oraz F. Komodromosa, działających w charakterze pełnomocników,

— w imieniu rządu austriackiego przez C. Pesendorfer, działającą w charakterze pełnomocnika,

— w imieniu rządu słowackiego przez R. Procházka, działającego w charakterze pełnomocnika,

— w imieniu Parlamentu Europejskiego przez A. Caiolę oraz C. Castillo del Carpio, a następnie przez A. Caiolę i M. Dean, działających w charakterze pełnomocników,

— w imieniu Rady Unii Europejskiej przez M. Sims oraz M.M. Josephides, działające w charakterze pełnomocników,

— w imieniu Komisji Wspólnot Europejskich przez W. Bogensbergera oraz R. Troostersa, działających w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 14 grudnia 2006 r.,

wydaje następujący

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy ważności art. 2a pkt 5 dyrektywy Rady 91/308/EWG z dnia 10 czerwca 1991 r. w sprawie przeciwdziałania korzystaniu z systemu finansowego w celu prania pieniędzy (Dz.U. L 166, str. 77), zmienionej dyrektywą 2001/97/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 4 grudnia 2001 r. (Dz.U. L 344, str. 76, zwanej dalej „dyrektywą 91/308").

2 Wniosek ten został złożony w ramach skarg wniesionych do sądu krajowego odpowiednio przez Ordre des barreaux francophones et germanophone (izbę adwokatów francusko- i niemieckojęzycznych), Ordre français des avocats du barreau de Bruxelles (francuską izbę adwokatów w Brukseli), Ordre des barreaux flamands (izbę adwokatow flamandzkich), a także Ordre néerlandais des avocats du barreau de Bruxelles (niderlandzką izbę adwokatów w Brukseli), o stwierdzenie nieważności niektórych artykułów ustawy z dnia 12 stycznia 2004 r., zmieniającej ustawę z dnia 11 stycznia 1993 r. w sprawie przeciwdziałania korzystaniu z systemu finansowego

w celu prania pieniędzy, ustawę z dnia 22 marca 1993 r. w sprawie statusu i kontroli instytucji kredytowych oraz ustawę z dnia 6 kwietnia 1995 r. w sprawie statusu przedsiębiorstw inwestycyjnych i ich kontroli, pośredników finansowych i doradców inwestycyjnych (*Moniteur belge z* dnia 23 stycznia 2004 r., str. 4352, zwanej dalej „ustawą z dnia 12 stycznia 2004 r."), która dokonuje transpozycji dyrektywy 2001/97 do krajowego porządku prawnego.

Ramy prawne

Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności

3 Artykuł 6 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (zwanej dalej „EKPC"), zatytułowany „prawo do rzetelnego procesu sądowego", stanowi:

„1. Każdy ma prawo do sprawiedliwego i publicznego rozpatrzenia jego sprawy w rozsądnym terminie przez niezawisły i bezstronny sąd ustanowiony ustawą przy rozstrzyganiu o jego prawach i obowiązkach o charakterze cywilnym albo o zasadności każdego oskarżenia w wytoczonej przeciwko niemu sprawie karnej. […]

2. Każdego oskarżonego o popełnienie czynu zagrożonego karą uważa się za niewinnego do czasu udowodnienia mu winy zgodnie z ustawą.

3. Każdy oskarżony o popełnienie czynu zagrożonego karą ma co najmniej prawo do:

a niezwłocznego otrzymania szczegółowej informacji w języku dla niego zrozumiałym o istocie i przyczynie skierowanego przeciwko niemu oskarżenia;

b posiadania odpowiedniego czasu i możliwości do przygotowania obrony;

c bronienia się osobiście lub przez ustanowionego przez siebie obrońcę, a jeśli nie ma wystarczających środków na pokrycie kosztów obrony — do bezpłatnego korzystania z pomocy obrońcy wyznaczonego z urzędu, gdy wymaga tego dobro wymiaru sprawiedliwości;

d przesłuchania lub spowodowania przesłuchania świadków oskarżenia oraz żądania obecności i przesłuchania świadków obrony na takich samych warunkach jak świadków oskarżenia;

e korzystania z bezpłatnej pomocy tłumacza, jeżeli nie rozumie lub nie mówi językiem używanym w sądzie".

Uregulowania wspólnotowe

4 Zgodnie z trzecim motywem dyrektywy 91/308:

„proceder prania pieniędzy w ogólnym zakresie ma wyraźny wpływ na wzrost przestępczości zorganizowanej, a szczególnie na przemyt narkotyków; coraz bardziej

wzrasta świadomość, że zwalczanie zjawiska prania pieniędzy należy do jednego z najbardziej efektywnych środków przeciwdziałania tej formie działalności przestępczej, która stanowi szczególne zagrożenie dla społeczeństw państw członkowskich".

5 Motyw pierwszy, od czternastego do siedemnastego, a także dwudziesty dyrektywy 2001/97, mają następujące brzmienie:

„(1) Należy uaktualnić dyrektywę 91/308 […], która jest jednym z podstawowych międzynarodowych instrumentów walki z praniem pieniędzy, przy uwzględnieniu wniosków Komisji i życzeń wyrażonych przez Parlament Europejski i państwa członkowskie. W ten sposób dyrektywa [91/308] powinna zostać dostosowana nie tylko do najlepszej międzynarodowej praktyki w tym zakresie, ale również utrzymać wysoki poziom ochrony sektora finansowego i innych działalności narażonych na niszczące skutki działań przestępczych.

[…]

(14) Podmioty piorące pieniądze mają tendencję do wykorzystywania zawodów niezwiązanych z finansami. Tego rodzaju ewolucja potwierdzona jest pracami GAFI (międzynarodowa grupa działań finansowych) o technikach i rodzajach prania pieniędzy.

(15) Należy rozszerzyć obowiązki nałożone przez dyrektywę [91/308] w przedmiocie ustalenia tożsamości klientów, zachowywania zapisów i deklaracji podejrzanych transakcji na ograniczoną liczbę działalności i zawodów, które okazują się szczególnie podatne na wykorzystanie w celach prania pieniędzy.

(16) Notariusze i przedstawiciele wolnych zawodów prawniczych, określonych przez państwa członkowskie, powinni zostać objęci przepisami dyrektywy [91/308], wtedy gdy uczestniczą w transakcjach o charakterze finansowym lub korporacyjnych, włączając w to doradzanie w sprawach podatkowych, w których to transakcjach ryzyko, iż usługi tych zawodów prawniczych zostaną wykorzystane w celach prania owoców przestępstwa jest podwyższone.

(17) Jednakże w przypadku, w którym przedstawiciele zgodnie z prawem uznanych i kontrolowanych wolnych zawodów, obejmującym udzielanie porad prawnych, na przykład adwokatów, oceniają sytuację prawną klienta lub reprezentują go w postępowaniu sądowym, nie będzie właściwe by dyrektywa [91/308] nakładała na nich obowiązek, w odniesieniu do tych działań, powiadamiania o ewentualnych podejrzeniach w dziedzinie prania pieniędzy. Należy wyłączyć wszelki obowiązek zadeklarowania informacji uzyskanych przed, podczas i po postępowaniu sądowym lub w związku z oceną sytuacji prawnej klienta. W konsekwencji porada prawna pozostaje poddana obowiązkowi zachowania tajemnicy zawodowej, chyba że doradca prawny bierze udział w działaniu polegającym na praniu pieniędzy, porada prawna udzielana jest w celu prania pieniędzy lub adwokat wie, że jego klient pragnie uzyskać poradę prawną w celu prania pieniędzy.

[…]

(20) W odniesieniu do notariuszy i przedstawicieli wolnych zawodów państwa członkowskie powinny mieć możliwość, w celu należytego wzięcia pod uwagę obowiązku tajemnicy zawodowej, który na nich ciąży w stosunku do ich klientów, wskazania izb adwokackich lub innych organizacji samorządowych dla przedstawicieli wolnych zawodów, jako organów, do których przypadki ewentualnego prania pieniędzy winny zostać zgłoszone przez tych członków. Państwa członkowskie winny określić reguły dotyczące postępowania z takimi deklaracjami i ich ewentualne późniejsze przekazanie

»organom odpowiedzialnym za zwalczanie prania pieniędzy« oraz ogólnie odpowiednie formy współpracy między izbami lub organizacjami zawodowymi a tymi władzami". [tłumaczenie nieoficjalne]

6 Zgodnie z art. 2a pkt 5 dyrektywy 91/308 obowiązkom w niej określonym poddani są:

„5) notariusze i pozostali przedstawiciele wolnych zawodów prawniczych, gdy uczestniczą oni

a) pomagając swym klientom w przygotowaniu lub dokonaniu transakcji dotyczących:

i) zakupu i sprzedaży dóbr nieruchomych lub przedsiębiorstw handlowych;

ii) zarządu środkami pieniężnymi, papierami wartościowymi lub innymi aktywami należącymi do klienta;

iii) otwierania lub zarządzania kontami bankowymi, rachunkami oszczędnościowymi lub rachunkami papierów wartościowych;

iv) organizacji wkładu niezbędnego do tworzenia, zarządzania lub do prowadzenia działalności spółek;

v) tworzenia lub działalności trustów, spółek albo podobnych struktur lub zarządzania nimi;

b) lub działając w imieniu i na rzecz swojego klienta, w transakcjach finansowych lub transakcjach dotyczących nieruchomości". [tłumaczenie nieoficjalne]

7 Artykuł 6 dyrektywy 91/308 stanowi:

„1. Państwa członkowskie zobowiązują instytucje i osoby objęte niniejszą dyrektywą, a w stosownych przypadkach także ich kierownictwo i pracowników do pełnej współpracy z władzami odpowiedzialnymi za zwalczanie zjawiska prania pieniędzy, polegającej na:

a) informowaniu tych władz, z własnej inicjatywy, o każdym fakcie, który może wskazywać na dokonywanie prania pieniędzy;

b) dostarczaniu na wniosek właściwych władz wszystkich niezbędnych informacji, zgodnie z postępowaniem ustalonym przez odpowiednie ustawodawstwo.

2. Informacje określone w ust. 1 są przekazywane władzom odpowiedzialnym za zwalczanie zjawiska prania pieniędzy tego państwa członkowskiego, na którego terytorium znajduje się instytucja lub osoba przekazująca informacje. Informacje są zwykle przekazywane przez osobę lub osoby wyznaczone przez instytucje kredytowe, lub osobę objętą niniejszą dyrektywą zgodnie z postępowaniem określonym w art. 11 ust. 1 lit. a).

3. W przypadku notariuszy i przedstawicieli wolnych zawodów prawniczych, o których mowa w art. 2a pkt 5, państwa członkowskie mogą wyznaczyć odpowiedni organ danego samorządu zawodowego jako organ, do którego należy kierować informacje o faktach, o których mowa w ust. 1 lit. a) i w takiej sytuacji ustalają odpowiednie formy współpracy między tym organem a władzami odpowiedzialnymi za zwalczanie zjawiska prania pieniędzy.

Państwa członkowskie nie mają obowiązku stosowania wymagań określonych w ust. 1 w stosunku do notariuszy, przedstawicieli wolnych zawodów prawniczych, audytorów, zewnętrznych księgowych oraz doradców podatkowych, w odniesieniu do informacji, które otrzymują od swojego klienta lub uzyskują na jego temat podczas ustalania jego sytuacji prawnej lub podczas wykonywania swoich obowiązków polegających na obronie lub reprezentowaniu tego klienta w postępowaniu sądowym, lub w związku z takim postępowaniem, włączając w to doradztwo w sprawie wszczynania lub unikania postępowania, bez względu na to, czy takie informacje są uzyskane lub otrzymane przed, w trakcie czy po zakończeniu takiego postępowania". [tłumaczenie nieoficjalne]

Uregulowania krajowe

8 Artykuł 4 ustawy z dnia 12 stycznia 2004 r. wprowadził do ustawy z dnia 11 stycznia 1993 r. w sprawie przeciwdziałania korzystaniu z systemu finansowego w celu prania pieniędzy i finansowania terroryzmu (*Moniteur belge* z dnia 9 lutego 1993 r., str. 2828, zwanej dalej „ustawą z dnia 11 stycznia 1993 r.") art. 2b o następującym brzmieniu:

„O ile wyraźnie to zastrzeżono, postanowienia niniejszej ustawy mają także zastosowanie do adwokatów:

1. w sytuacji gdy udzielają klientowi pomocy w przygotowaniu lub przeprowadzeniu transakcji dotyczącej:

a) zakupu lub sprzedaży dóbr nieruchomych lub przedsiębiorstw handlowych;

b) zarządu środkami pieniężnymi, papierami wartościowymi lub innych aktywów należących do klienta;

c) otwierania lub zarządzania kontami bankowymi, rachunkami oszczędnościowymi lub rachunkami papierów wartościowych;

d) organizacji wkładu niezbędnego do tworzenia, zarządzania lub do prowadzenia działalności spółek;

e) tworzenia lub działalności trustów, spółek albo podobnych struktur lub zarządzania nimi;

2. lub gdy działają w imieniu i na rzecz swojego klienta w transakcjach finansowych lub transakcjach dotyczących nieruchomości".

9 Artykuł 25 ustawy z dnia 12 stycznia 2004 r. dodał do art. 14a ustawy z dnia 11 stycznia 1993 r. ust. 3, zgodnie z którym:

„Osoby, o których mowa w art. 2b, które z racji wykonywania działalności wymienionych w tym artykule, stwierdzą istnienie okoliczności, o których wiedzą lub podejrzewają, że są związane z praniem pieniędzy lub finansowaniem terroryzmu, zobowiązane są do natychmiastowego powiadomienia o nich dziekana izby, do której należą.

Jednakże osoby, o których mowa w art. 2b nie przekazują tych informacji, jeżeli otrzymały je od jednego ze swoich klientów lub które uzyskały na temat jednego ze swoich klientów w związku z oceną sytuacji prawnej tego klienta lub w związku z wykonywaniem swej funkcji obrońcy lub reprezentowania klienta w postępowaniu sądowym lub dotyczącym takiego postępowania, włączając w to porady w przedmiocie sposobu wszczęcia lub uniknięcia postępowania, niezależnie od tego, czy informacje te uzyskane lub otrzymane zostały przed, podczas lub po tym postępowaniu.

Dziekan dokonuje weryfikacji spełnienia przesłanek, o których mowa w art. 2b i w powyższym akapicie. Jeżeli przesłanki te są spełnione, przekazuje niezwłocznie te informacje do działu przetwarzania informacji finansowych".

10 Artykuł 27 ustawy z dnia 12 stycznia 2004 r. zastąpił art. 15 ust. 1 ustawy z dnia 11 stycznia 1993 r. w następujący sposób:

„§ 1. W razie gdy dział przetwarzania informacji finansowych otrzyma informację, o której mowa w art. 11 § 2, dział lub jeden z jego członków, lub jeden z członków jego personelu wyznaczony w tym celu przez sędziego, który nim kieruje, lub jego zastępcę, mogą zażądać przekazania w wyznaczonym przez siebie terminie wszelkich informacji uzupełniających, które uznają za potrzebne do wypełnienia zadań działu od:

1. wszystkich podmiotów i osób, o których mowa w art. 2, 2a i 2b, a także od dziekana, o którym mowa w art. 14a § 3,

[…]

Osoby, o których mowa w art. 2b i dziekan, o którym mowa w art. 14a § 3, nie przekazują tych informacji, gdy uzyskane one zostały przez osoby, o których mowa w art. 2b, od jednego z ich klientów lub które otrzymane zostały na temat jednego z ich klientów w związku z oceną sytuacji prawnej tego klienta lub w związku z wykonywaniem swej funkcji obrońcy, lub reprezentowania klienta w postępowaniu sądowym lub dotyczącym takiego postępowania, włączając w to porady w przedmiocie sposobu wszczęcia lub uniknięcia postępowania, niezależnie od tego, czy informacje te uzyskane lub otrzymane zostały przed, podczas lub po tym postępowaniu.

[…]".

Postępowanie przed sądem krajowym i pytania prejudycjalne

11 W dwóch skargach złożonych w dniu 22 lipca 2004 r. odpowiednio przez Ordre des barreaux francophones et germanophone oraz Ordre français des avocats du barreau de Bruxelles, z jednej strony, oraz przez Ordre des barreaux flamands i Ordre néerlandais des avocats du barreau de Bruxelles, z drugiej, zwrócono się do sądu krajowego o stwierdzenie nieważności art. 4, 5, 7, 25, 27, 30 i 31 ustawy z dnia 12 stycznia 2004 r. Conseil des barreaux de l'Union européenne (rada izb adwokackich Unii Europejskiej) oraz Ordre des avocats du barreau de Liège (izba adwokacka w Liège) wniosły interwencje w postępowaniu przez sądem krajowym.

12 Przed sądem krajowym skarżące izby twierdzą w szczególności, że art. 4, 25 i 27 ustawy z dnia 12 stycznia 2004 r. w zakresie, w jakim rozciąga się na adwokatów obowiązek informowania właściwych władz, gdy stwierdzą oni istnienie okoliczności, o których wiedzą lub podejrzewają, że mają związek z praniem pieniędzy i obowiązek przekazywania tym władzom informacji uzupełniających, które władze te uznają za potrzebne, stanowi nieuzasadniony zamach na zasady tajemnicy zawodowej i niezależności adwokata, będące elementem konstytutywnym fundamentalnego prawa każdego podsądnego do rzetelnego procesu sądowego oraz zamach na gwarancję prawa do obrony. Wskazane artykuły naruszają ich zdaniem art. 10 i 11

belgijskiej konstytucji w związku z art. 6 EKPC, ogólnymi zasadami prawa do obrony, art. 6 ust. 2 UE oraz z art. 47 i 48 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej, przyjętej w dniu 7 grudnia 2000 r. w Nicei (Dz.U. C 364, str. 1).

13 Skarżące izby oraz Conseil des barreaux de l'Union européenne są ponadto zdania, że twierdzenia tego nie podważa okoliczność, że belgijski ustawodawca dokonał transpozycji przepisów dyrektywy 91/308, ograniczając, jeżeli chodzi o adwokatów, obowiązki informowania i współpracy. W tej kwestii Ordre des barreaux francophones et germanophone oraz Ordre français des avocats du barreau de Bruxelles twierdzą, że rozróżnienie, jakiego dokonują te przepisy, według czynności adwokackich o zasadniczym lub pobocznym charakterze, jest z prawniczego punktu widzenia nie do utrzymania i prowadzi do sytuacji znacznej niepewności prawnej. Ordre des barreaux flamands oraz Ordre néerlandais des avocats du barreau de Bruxelles podkreślają, że obowiązki denuncjacji i oskarżania klienta przekraczają zwykłe naruszenie tajemnicy zawodowej, tak że zrywają w sposób całkowity stosunek zaufania między nim a jego adwokatem.

14 Jeżeli chodzi o Conseil des barreaux de l'Union européenne, to podnosi ona, że ustawa z dnia 11 stycznia 1993 r., zmieniona ustawą z dnia 12 stycznia 2004 r., nie pozwala na zachowanie w całości tradycyjnej roli adwokata. Wskazuje ona w tej kwestii, że szczególny charakter zawodu adwokata, w szczególności niezależność i tajemnica zawodowa, przyczyniają się do zaufania publicznego do tego zawodu oraz że zaufanie takie nie jest jedynie związane z niektórymi szczególnymi zadaniami adwokata.

15 Sąd krajowy zwraca uwagę, że skargi o stwierdzenie nieważności wniesione zostały w odniesieniu do ustawy z dnia 12 stycznia 2004 r. mającej na celu transpozycję do belgijskiego porządku prawnego przepisów dyrektywy 2001/97. Jako że prawodawca wspólnotowy jest jego zdaniem, na wzór ustawodawcy belgijskiego, zobowiązany do przestrzegania prawa do obrony i prawa do rzetelnego procesu sądowego, uważa on, że przez wydaniem rozstrzygnięcia w przedmiocie zgodności tej ustawy z belgijską konstytucją, konieczne jest uprzednie rozstrzygnięcie kwestii ważności dyrektywy, na której oparta jest ta ustawa.

16 W tych okolicznościach Cour d'arbitrage postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującym pytaniem prejudycjalnym:

„Czy art. 1 [pkt 2] dyrektywy 2001/97 […] narusza prawo do rzetelnego procesu sądowego, zagwarantowane w art. 6 [EKPC], a co za tym idzie — art. 6 ust. 2 [UE], ponieważ nowy art. 2a [pkt 5], który został dodany w dyrektywie 91/308/EWG, włącza prawników wykonujących wolne zawody — w tym także adwokatów —w zakres stosowania tej dyrektywy, której celem jest nałożenie na określone w niej osoby i instytucje obowiązku informowania władz właściwych ds. walki z praniem pieniędzy o każdym fakcie, który może świadczyć, iż pranie pieniędzy ma miejsce (art. 6 dyrektywy 91/308/EWG zastąpiony przez art. 1 [pkt 5] dyrektywy 2001/97/WE)?".

W przedmiocie pytania prejudycjalnego

17 Należy przede wszystkim zwrócić uwagę na to, że o ile w postępowaniu przed sądem krajowym, leżącym u podstaw niniejszego wniosku, skarżące izby i interwenienci podnieśli kwestię ważności ustawodawstwa krajowego, transponującego dyrektywę 91/308 w stosunku do szeregu norm wyższego rzędu, to niemniej w swym pytaniu sąd krajowy uznał za konieczne zwrócenie się do Trybunału o kontrolę ważności tej dyrektywy w odniesieniu do prawa do rzetelnego procesu, jakie gwarantuje art. 6 EKPC i art. 6 ust. 2 UE.

18 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem, procedura ustalona w art. 234 WE oparta została na wyraźnym rozgraniczeniu funkcji między sądami krajowymi a Trybunałem, w ten sposób, że to jedynie do sądu krajowego, przed którym zawisł spór i na którym spoczywa odpowiedzialność za przyszły wyrok, należy, przy uwzględnieniu okoliczności konkretnej sprawy, zarówno ocena, czy dla wydania wyroku jest mu niezbędne uzyskanie orzeczenia prejudycjalnego, jak i ocena znaczenia pytań,

które zadaje Trybunałowi (zob. wyroki z dnia 4 grudnia 2003 r. w sprawie C-448/01 EVN i Wienstrom, Rec. str. I-14527, pkt 74 oraz z dnia 12 kwietnia 2005 r. w sprawie C-145/03 Keller, Zb.Orz. str. I-2529, pkt 33).

19 W tych okolicznościach nie ma potrzeby badania ważności dyrektywy 91/308 w odniesieniu do praw podstawowych, do których sąd krajowy się nie odnosi, w szczególności do prawa do poszanowania życia prywatnego, o którym stanowi art. 8 EKPC.

20 Artykuł 6 ust. 1 dyrektywy 91/308 stanowi, że osoby objęte jej zakresem stosowania winny w pełni współpracować z właściwymi władzami zajmującymi się zwalczaniem prania pieniędzy, poprzez informowanie tych ostatnich z własnej inicjatywy o każdej okoliczności, która może wskazywać na pranie pieniędzy i dostarczanie tym samym władzom, na ich żądanie, wszelkich koniecznych informacji, stosownie do procedur ustanowionych przez właściwe ustawodawstwo.

21 Jeżeli chodzi o adwokatów, dyrektywa 91/308 ogranicza stosowanie tych obowiązków informowania i współpracy na dwa sposoby.

22 Z jednej strony, na mocy art. 2a pkt 5 dyrektywy 91/308, adwokaci są poddani obowiązkom, o których ona stanowi, a w szczególności obowiązkom informowania i współpracy, nałożonym w art. 6 ust. 1 tej dyrektywy, o tyle tylko, o ile uczestniczą oni, w sposób określony w tymże art. 2a pkt 5 w niektórych transakcjach enumeratywnie wyliczonych przez ten ostatni przepis.

23 Z drugiej strony, z art. 6 ust. 3 akapit drugi dyrektywy 91/308 wynika, że państwa członkowskie nie są zobowiązane do nałożenia obowiązku informowania i współpracy

na adwokatów, jeżeli chodzi o informacje uzyskane od jednego z ich klientów lub otrzymanych na temat jednego z nich w związku z oceną sytuacji prawnej tego klienta, lub w związku z wykonywaniem swej funkcji obrońcy lub reprezentowania klienta w postępowaniu sądowym lub dotyczącym takiego postępowania, włączając w to porady w przedmiocie sposobu wszczęcia lub uniknięcia postępowania, niezależnie od tego, czy informacje te uzyskane lub otrzymane zostały przed, podczas lub po tym postępowaniu.

24 Znaczenie takiego wyłączenia podkreśla siedemnasty motyw dyrektywy 2001/97, zgodnie z którym nie byłoby właściwe, by dyrektywa 91/308 nakładała na przedstawicieli zgodnie z prawem uznanych i kontrolowanych wolnych zawodów, polegających na udzielaniu porad prawnych, na przykład adwokatów, obowiązku powiadamiania o ewentualnych podejrzeniach w kwestii prania pieniędzy w sytuacjach, w których oceniają oni sytuację prawną klienta lub reprezentują go w postępowaniu sądowym. Motyw ten stanowi ponadto, że należy wyłączyć jakikolwiek obowiązek zgłoszenia informacji uzyskanych przed, podczas i po postępowaniu sądowym lub w związku z oceną sytuacji prawnej klienta. Wreszcie ten sam motyw podkreśla, że z wyłączenia takiego wynika, iż porada prawna pozostaje poddana obowiązkowi zachowania tajemnicy zawodowej, chyba że udzielający porady sam bierze udział w działaniu polegającym na praniu pieniędzy, porada prawna udzielana jest w celu prania pieniędzy lub wie on o tym, że jego klient pragnie uzyskać poradę prawną w tych celach.

25 W niniejszej sprawie z art. 25 i 27 ustawy z dnia 12 stycznia 2004 r. wynika, że ustawodawca belgijski, jeżeli chodzi o adwokatów, wprowadził do tej ustawy wyłączenia obejmujące informacje uzyskane lub otrzymane w okolicznościach, o których stanowi ów art. 6 ust. 3 akapit drugi dyrektywy 91/308.

26 W tych okolicznościach trzeba zbadać, czy obowiązek adwokata, który działa, wykonując swój zawód, współdziałania z właściwymi władzami w kwestii zwalczania prania pieniędzy w rozumieniu art. 6 ust. 1 dyrektywy 91/308 oraz ich informowania z własnej inicjatywy o każdej okoliczności mogącej wskazywać na pranie pieniędzy,

z zastrzeżeniem ograniczenia tego obowiązku, o których stanowi art. 2a pkt 5 oraz art. 6 ust. 3 tej dyrektywy, stanowi naruszenie prawa do rzetelnego procesu sądowego, gwarantowanego przez art. 6 EKPC oraz art. 6 ust. 2 UE.

27 Należy przede wszystkim zwrócić uwagę na to, że art. 6 ust. 3 drugi akapit dyrektywy 91/308 można poddać różnej wykładni, co powoduje, że dokładny zakres obowiązku informacji i współpracy, ciążący na adwokatach, nie jest do końca jasny.

28 W tej kwestii z utrwalonego orzecznictwa wynika, że gdy tekst wtórnego prawa wspólnotowego można poddać więcej niż jednej wykładni, należy dać raczej pierwszeństwo tej wykładni, która zapewnia zgodność przepisu z traktatem WE, niż wykładni prowadzącej do uznania jego niezgodności z tymże (zob. wyroki z dnia 13 grudnia 1983 r. w sprawie 218/82 Komisja przeciwko Radzie, Rec. str. 4063, pkt 15 oraz z dnia 29 czerwca 1995 r. w sprawie C-135/93 Hiszpania przeciwko Komisji, Rec. str. I-1651, pkt 37). Zatem na państwach członkowskich spoczywa nie tylko obowiązek wykładni swego prawa krajowego zgodnie z prawem wspólnotowym, lecz również dbania o to, by nie opierać się na wykładni tekstu prawa wtórnego, która pozostawałby w konflikcie z prawami podstawowymi, chronionymi przez wspólnotowy porządek prawny lub z innymi ogólnymi zasadami prawa wspólnotowego (wyrok z dnia 6 listopada 2003 r. w sprawie C-101/01 Lindqvist, Rec. str. I-2971, pkt 87).

29 Należy również przypomnieć, że prawa podstawowe stanowią integralną część ogólnych zasad prawa, nad których przestrzeganiem czuwa Trybunał. W tym zakresie Trybunał opiera się na tradycjach konstytucyjnych, wspólnych państwom członkowskim, oraz na wskazówkach zaczerpniętych z umów międzynarodowych dotyczących ochrony praw człowieka, przy tworzeniu których państwa członkowskie współpracowały lub do których przystąpiły. EKPC ma tutaj znaczenie szczególne (zob. podobnie wyroki: z dnia 12 listopada 1969 r. w sprawie 29/69 Stauder, Rec. str. 419, pkt 7; z dnia 6 marca 2001 r. w sprawie C-274/99 P Connolly przeciwko Komisji, Rec. str. I-1611, pkt 37 oraz z dnia 14 grudnia 2006 r. w sprawie C-283/05 ASML, Zb.Orz. str. I-12041, pkt 26). Tym samym prawo do rzetelnego procesu sądowego,

ukształtowane w szczególności przez art. 6 EKPC, stanowi prawo podstawowe, którego Unia Europejska przestrzega jako zasadę ogólną w oparciu o art. 6 ust. 2 UE.

30 Artykuł 6 EKPC przyznaje każdej osobie, czy to w ramach sporów o prawa i obowiązki o charakterze cywilnym, czy to w ramach postępowania karnego, prawo by jego sprawa została rzetelnie rozpatrzona.

31 Zgodnie z orzecznictwem Europejskiego Trybunału Praw Człowieka pojęcie „rzetelnego procesu", o którym stanowi art. 6 EKPC, składa się z dwóch różnych elementów, obejmujących w szczególności prawo do obrony, zasadę równości broni, prawo dostępu do sądów, a także prawo do dostępności adwokata zarówno w sprawach cywilnych, jak i karnych (zob. ETPC, wyroki z dnia 21 lutego 1975 r. w sprawie Golder przeciwko Zjednoczonemu Królestwu, Seria A, nr 18, § 26–40; z dnia 28 czerwca 1984 r. w sprawie Campbell i Fell przeciwko Zjednoczonemu Królestwu, Seria A, nr 80, § 97–99, 105–107, 111–113, a także z dnia 30 października 1991 r. w sprawie Borgers przeciwko Belgii, Seria A, nr 214-B, § 24).

32 Adwokat nie będzie mógł wypełnić swej misji doradzania, obrony i reprezentacji swego klienta w odpowiedni sposób i klient ten będzie w konsekwencji pozbawiony praw, które zapewnia mu art. 6 EKPC, jeżeli adwokat w ramach postępowania sądowego lub jego przygotowywania byłby zobowiązany do współpracy z władzami publicznymi, przekazując im informacje uzyskane w trakcie konsultacji prawnych, mających miejsce w ramach takiego postępowania.

33 W odniesieniu do dyrektywy 91/308, a także jak już przypomniano w pkt 22 niniejszego wyroku, z art. 2a pkt 5 wynika, że obowiązki informowania i współpracy obejmują adwokatów tylko o tyle, o ile udzielają swemu klientowi pomocy w przygotowaniu lub przeprowadzeniu pewnych transakcji, przede wszystkim o charakterze finansowym i dotyczących nieruchomości, o których stanowi ten przepis w lit. a) lub gdy działają w imieniu i na rzecz swych klientów przy transakcjach finansowych

lub transakcjach dotyczących nieruchomości. Co do zasady tego typu działania, z samej swej natury, znajdują się w kontekście, który nie ma związku z postępowaniem sądowym i tym samym pozostają poza zakresem prawa do rzetelnego procesu sądowego.

34 Co więcej, od chwili gdy zwrócono się do adwokata działającego w ramach transakcji, o której mowa w art. 2a pkt 5 dyrektywy 91/308, o pomoc w przeprowadzeniu obrony lub o reprezentowanie przed sądami, lub w uzyskaniu porady w kwestii sposobu wszczęcia lub uniknięcia postępowania sądowego, adwokat ten zostaje wyłączony, na podstawie art. 6 ust. 3 akapit drugi tej dyrektywy, z obowiązków określonych w ust. 1 tego artykułu, i w tej kwestii bez znaczenia jest to, czy informacje uzyskane lub otrzymane zostały wcześniej, w trakcie lub po postępowaniu. Wyłączenie takie pozwala chronić prawo klienta do rzetelnego procesu sądowego.

35 Jako że wymogi wynikające z prawa do rzetelnego procesu sądowego oznaczają z definicji powiązanie z postępowaniem sądowym oraz uwzględniając okoliczność, iż art. 6 ust. 3 drugi akapit dyrektywy 91/308 wyłącza adwokatów, w sytuacji gdy ich działalność charakteryzuje takie powiązanie, z obowiązków informowania i współpracy, o których stanowi art. 6 ust. 1 tej dyrektywy, wyżej wymienione wymogi zostają zachowane.

36 Trzeba natomiast uznać, że wymogi związane z prawem do rzetelnego procesu sądowego nie sprzeciwiają się temu, by adwokaci, w sytuacji gdy działają w dokładnie określonych ramach działalności wymienionych w art. 2a pkt 5 dyrektywy 91/308, lecz w kontekście nieobjętym zakresem art. 6 ust. 3 akapit drugi tej dyrektywy, zostali poddani obowiązkom informowania i współpracy, wprowadzonym przez art. 6 ust. 1 tej dyrektywy, gdy tego rodzaju obowiązki są uzasadnione, jak to w szczególności podkreśla motyw trzeci dyrektywy 91/308, koniecznością efektywnego przeciwdziałania praniu pieniędzy, które wywiera znaczący wpływ na rozwój przestępczości zorganizowanej, która sama stanowi szczególne zagrożenie dla społeczeństw państw członkowskich.

37 W świetle powyższego należy stwierdzić, że obowiązki informowania i współpracy z władzami odpowiedzialnymi za zwalczanie prania pieniędzy, wprowadzone w art. 6 ust. 1 dyrektywy 91/308 i nałożone na adwokatów w art. 2a pkt 5 tej dyrektywy, z zastrzeżeniem art. 6 ust. 3 akapit drugi tej dyrektywy, nie naruszają prawa do rzetelnego procesu sądowego, jaki gwarantuje art. 6 EKPC i art. 6 ust. 2 UE.

W przedmiocie kosztów

38 Dla stron postępowania przed sądem krajowym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed tym sądem, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż poniesione przez strony postępowania przed sądem krajowym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (wielka izba) orzeka, co następuje:

Obowiązki informowania i współpracy z władzami odpowiedzialnymi za zwalczanie prania pieniędzy, wprowadzone w art. 6 ust. 1 dyrektywy Rady 91/308/EWG z dnia 10 czerwca 1991 r. w sprawie przeciwdziałania korzystaniu z systemu finansowego w celu prania pieniędzy (Dz.U. L 166, str. 77), zmienionej dyrektywą 2001/97/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 4 grudnia 2001 r. i nałożone na adwokatów w art. 2a pkt 5 tej dyrektywy, z zastrzeżeniem art. 6 ust. 3 akapit drugi tej dyrektywy, nie naruszają prawa do rzetelnego procesu sądowego, jaki gwarantuje art. 6 EKPC i art. 6 ust. 2 UE.

Podpisy